

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТА І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А.С. МАКАРЕНКА
Навчально-науковий інститут педагогіки і психології
Кафедра дошкільної і початкової освіти

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ, ІНСТРУКТИВНІ МАТЕРІАЛИ
ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОХОДЖЕННЯ
ВИРОБНИЧОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ
У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ (3-4 КЛАСИ)
для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності А3 Початкова освіта

галузь знань А Освіта
освітня програма Початкова освіта

СУМИ – 2026

УДК 378.147.091.33-027.22:373.3.091](072.057.875)

Видається згідно з рішенням вченої ради Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка
(протокол № 11 від «21» травня 2026 р.)

Рецензенти:

Москаленко Людмила, директор Сумської початкової школи №32 Сумської міської ради.

Лойко Інна, вчитель вищої категорії, старший вчитель початкових класів Сумського закладу загальної середньої освіти І-ІІІ ступенів № 15 Сумської міської ради.

П 12 Павлушенко Н.М. Методичні вказівки, інструктивні матеріали та рекомендації до проходження виробничої педагогічної практики у закладах загальної середньої освіти (3-4 класи). Суми, СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2026, 39 с.

У пропорованих методичних вказівках, інструктивних матеріалах та рекомендаціях подано інформацію, яка містять систематизований методичний і практичний матеріал, що дозволить адекватно організувати у здобувачів вищої освіти спеціальності А3 Початкова освіта ОС Магістр виробничу педагогічну практику у закладах загальної середньої освіти в початкових класах: визначено мету, упорядковано завдання, критерії оцінювання і структуру виробничої практики. Методичне видання включає інформативні інструктивно-методичні матеріали до проведення уроків у початковій школі, які викладено чітко і лаконічно. Методичні рекомендації розроблено у відповідності до робочої програми і чинної освітньо-професійної програми підготовки магістрів спеціальності А3 Початкова освіта галузі знань А Освіта.

© Павлушенко Н.М., 2026

© СпумДПУ імені А.С. Макаренка, 2026

ЗМІСТ

ВСТУП	4
МЕТА І ЗАВДАННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ (3-4 КЛАСИ)	6
ПРОГРАМНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ	11
ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ	13
ЗАГАЛЬНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНИХ ДОСЯГНЕНЬ МАГІСТРАНТІВ-ПРАКТИКАНТІВ	14
ОПИС ОСНОВНИХ ТРУДОВИХ ФУНКЦІЙ І ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	19
ПЛАН ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ (3-4 КЛАСИ)	23
РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ	27
ЗРАЗКИ ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ ДО ВИРОБНИЧОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ (3-4 КЛАСИ)	29
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	31
ДОДАТКИ	34

ВСТУП

Виробнича педагогічна практика у закладах загальної середньої освіти є невід'ємною складовою освітнього процесу ЗВО як завершальний етап підготовки вчителя початкових класів, спрямований на формування професійних компетентностей через самостійну роботу в школі (навчання, виховання, ведення документації), здійснення безпосереднього поєднання теоретичних знань здобувачів вищої освіти, що отримуються на заняттях з їх практичною діяльністю в якості педагогів через реалізацію набутих фахових умінь і навичок. Практична підготовка дозволяє, по-перше, закріпити і поглибити знання з теорії та набути вміння і навички необхідні для майбутньої професії, по-друге, забезпечує встановлення безпосереднього зв'язку між теорією та практикою початкової освіти, оскільки в умовах реальної професійної діяльності відбувається інтеграція теоретичних знань і практичних умінь здобувачів вищої освіти, що зумовлює оволодіння ними складниками професійної компетентності.

Проведення виробничої практики магістрантів регламентується Положенням про практичну підготовку здобувачів вищої освіти у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка, затвердженого наказом Сум ДПУ імені А.С.Макаренка № 223 від 29 травня 2023 року, ухваленого рішенням вченої ради університету (протокол № 11 від 29 травня 2023 року) https://sspu.edu.ua/images/2023/docs/polozhennia/polozhennya_pro_praktichnu_pi_dgotovku_zdobuvachiv_51c17.pdf, у якому, зокрема, зазначено:

Сьогодні перед фаховою вищою освітою стоять завдання щодо підготовки працівника нового типу, якому притаманна професійна гнучкість та мобільність.

Метою практичної підготовки здобувачів вищої освіти є формування інтегральної, загальних та професійних (фахових) компетентностей майбутнього фахівця, набуття програмних результатів навчання, виховання потреби систематично поновлювати знання, вести наукові дослідження та творчо застосовувати їх у практичній роботі.

Практична підготовка студентів в університеті є безперервною, наскрізною, нею передбачено перманентне одержання студентами практичних навичок.

Положення розроблено на основі Закону України «Про вищу освіту», Закону України «Про освіту», Положення «Про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України», Положення про організацію освітнього процесу у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка, Положення про систему забезпечення академічної

доброчесності у освітньо-науковій діяльності Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка, Положення про академічну мобільність здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка, Положення про дуальну форму здобуття вищої освіти у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка, Положення про перезарахування результатів навчання у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка.

Виробнича педагогічна практика у закладах загальної середньої освіти (3-4 класи) здобувачів вищої освіти спеціальності АЗ Початкова освіта передбачає безперервність та послідовність її проведення при одержанні достатнього обсягу практичних знань і умінь відповідно до ОС Магістр; є професійно орієнтованою завершальною ланкою практичної підготовки, яка проводиться у III семестрі. Тривалість означеного виду практики – 6 тижнів; загальна кількість годин – 270; кількість кредитів – 9, що визначено в навчальному плані підготовки фахівців. Зміст, етапи і форми проведення виробничої педагогічної практики у закладах загальної середньої освіти (3-4 класи) визначаються розробленими кафедрою дошкільної і початкової освіти Робочою програмою, структурні складові якої відповідають навчальному плану, освітньо-професійній програмі та Програмою виробничої педагогічної практики у закладах загальної середньої освіти (3-4 класи).

Основним навчально-методичним матеріалом для здобувачів вищої освіти і керівників практик ЗВО та баз практики є означені документи, які плануються і регламентуються усією діяльністю практикантів і викладачів у період освітнього процесу, що здійснюється на базах практики. Робоча програма дає певне уявлення про систему практичної підготовки за спеціальністю, формує у магістрантів практичні навички професійної діяльності з обраного фаху.

Виробнича педагогічна практика здобувачів вищої освіти спеціальності АЗ Початкова освіта проводиться в закладах загальної середньої освіти згідно з укладеними Угодами (Договорами), які відповідають профілю підготовки та вимогам програми практики, за місцем проживання здобувачів вищої освіти, а також майданчиками їхнього майбутнього працевлаштування.

Ми вдячні нашим високоповажним рецензентам: Москаленко Людмилі, директору Сумської початкової школи № 32 Сумської міської ради та Лойко Інні, вчителю вищої категорії, старшому вчителю початкових класів Сумського закладу загальної середньої освіти I-III ступенів № 15 Сумської міської ради.

**МЕТА І ЗАВДАННЯ
ВИРОБНИЧОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ
У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ
СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ
(3-4 КЛАСИ)**

Опис практики

Виробнича педагогічна практика загалом є важливим етапом професійного зростання майбутніх фахівців у галузі освіти, яка не просто сприяє встановленню безпосереднього зв'язку між теоретичними знаннями та практичними вміннями, а й забезпечує набуття психолого-педагогічних знань в реальних умовах.

Виробнича педагогічна практика у закладах загальної середньої освіти (3-4 класи) є обов'язковим компонентом магістерської підготовки, спрямованим, перш за все, на інтеграцію теоретичних знань із практичними навичками навчання та виховання. Вона забезпечує формування фахових компетентностей, ознайомлення з сучасними освітніми технологіями та організацію освітнього процесу в Новій українській школі початкової ланки.

Формування спеціальних (фахових) компетентностей має сприяти розвитку професійних, методичних та дослідницьких умінь, необхідних для роботи в початковій школі, організація практико-педагогічної діяльності - ознайомленню з методиками та технологіями викладання в 3-4 класах, роботі зі здобувачами початкової освіти, проведенню уроків та виховних заходів.

Мета виробничої практики

Забезпечити фахову підготовку висококваліфікованих педагогічних працівників для закладів загальної середньої освіти спрямовану на оволодіння здобувачами вищої освіти професійними компетентностями на поглибленому рівні, достатніх для ефективного розв'язування комплексних проблем / інноваційних задач у галузі початкової освіти; здійснювати інновації, створювати і впроваджувати новітні освітні технології навчання в закладах загальної середньої освіти; проводити науково-дослідну роботу в галузі початкової освіти. Вдосконалення практично значущих умінь і навичок організації освітнього процесу в 3-4 класах закладів загальної

середньої освіти, формування в здобувачів вищої освіти позитивної мотивації за обраним фахом, розвиток професійних якостей, виконання посадових обов'язків учителя початкових класів закладів загальної середньої освіти, набуття досвіду педагогічної діяльності.

А також набуття здобувачами вищої освіти навичок soft skills упродовж усього періоду навчання, здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина, здатність цілеспрямовано орієнтувати дітей молодшого шкільного віку на відчуття духовного зв'язку з країною, усвідомлення історії нашої держави, її національних звичаїв і традицій; здатність використовувати ефективні елементи народної педагогіки, традиції національного виховання в умовах реалізації Концепції Нової української школи.

Основні завдання виробничої практики

- ✓ ознайомити здобувачів вищої освіти зі специфікою організації роботи закладів загальної середньої освіти в умовах карантину, воєнного стану;
- ✓ поглиблювати у здобувачів вищої освіти здатність спостерігати, аналізувати, узагальнювати, а також використовувати передовий педагогічний досвід, накопичений педагогічним колективом бази практики щодо проведення уроків, здійснення позакласної роботи, ігрової діяльності, режимних моментів тощо;
- ✓ залучити магістрантів до вивчення змісту і системи планування навчальної роботи учителя початкових класів з подальшим вдосконаленням педагогічних вмінь і навичок для здійснення освітнього процесу в 3-4 класах закладів загальної середньої освіти;
- ✓ планувати та виконувати професійно-педагогічні види діяльності вчителя 3-4 класів з навчальної (проведення уроків і позаурочних занять), виховної (планування виховної роботи та проведення її з учнями), методичної (участь в роботі методичного об'єднання вчителів початкової школи) роботи;
- ✓ стимулювати особистісно-мотиваційну готовність здобувачів вищої освіти до фахової діяльності вчителя початкових класів, формувати потребу в педагогічній самоосвіті, прагненні до професійного самовдосконалення;
- ✓ поглибити знання, здобуті у процесі теоретичного навчання, інтегрувати їх із фахових методик та освітніх галузей II циклу НУШ до творчої реалізації під час проведення уроків різного типу із застосуванням різноманітних прийомів, методів, інноваційних педагогічних технологій на засадах ідеї дитиноцентризму;
- ✓ уміти розробляти навчально-методичні, прогностичні, діагностичні

матеріали практики;

- ✓ вироблення практичних професійних умінь і навичок організації та здійснення освітньо-виховної роботи з учнями;

- ✓ оволодіти майбутніми вчителями початкових класів методами, прийомами і засобами проведення уроків, занять, а також навичками керівництва пізнавальною діяльністю школярів відповідно до їх вікових та індивідуальних особливостей;

- ✓ організувати різні види пізнавальної і творчої діяльності зі здобувачами початкової освіти, здійснювати індивідуальну виховну роботу з учнями 3-4 класів;

- ✓ удосконалювати у магістрантів навички провадження кваліфікаційного проєкту як практично значущої проблеми в галузі початкової освіти, дослідження психолого-педагогічних особливостей особистості дитини молодшого шкільного віку та класного колективу.

Супровідні завдання виробничої практики (організаційні, документоведення, аналітичні)

- ✓ добір фактичного матеріалу для роботи з технологій викладання різних освітніх галузей початкової освіти;

- ✓ уведення принципів навчання та виховання молодших школярів у реальні умови сучасної початкової школи;

- ✓ подальший розвиток, закріплення, удосконалення педагогічних вмінь, здобутих в процесі попередніх педагогічних практик за освітнім рівнем «Бакалавр», освітньо-кваліфікаційним рівнем «Спеціаліст» з початкової освіти, теоретичного та практичного навчання;

- ✓ проведення індивідуальної роботи з учнями та їхніми батьками;

- ✓ підбір та розробка дидактичних матеріалів, наочних засобів навчання здобувачів початкової освіти;

- ✓ проведення самоаналізу педагогічної діяльності;

- ✓ рефлексія особистісної діяльності здобувачами вищої освіти;

- ✓ планування та аналіз освітнього процесу з психологічних, дидактичних та методичних позицій з урахуванням сучасних вимог;

- ✓ оволодіння магістрантами інноваційними методами, прийомами, засобами й технологіями проведення уроків, виховних заходів, а також навичками керування освітньою діяльністю школярів;

- ✓ оволодіння майбутніми вчителями методами, прийомами і засобами проведення уроків, занять, а також навичками керівництва пізнавальною діяльністю школярів відповідно до їх вікових та індивідуальних особливостей.

- Під час практичної підготовки магістранти мають змогу
- ✓ розвивати, закріплювати і поглиблювати знання, отримані під час навчання;
  - ✓ удосконалювати вміння самостійно працювати;
  - ✓ формувати навички раціонального використання власного робочого часу;
  - ✓ продовжувати вчитися;
  - ✓ систематизовано користуватися науковими та начальсько-методичними джерелами;
  - ✓ сприяти розвитку пізнавальної активності учнів;
  - ✓ розвивати власні психічні якості: увагу, мислення, уяву, пам'ять, обчислювальні навички;
  - ✓ збагачувати активний словниковий запас;
  - ✓ поліпшувати власну відповідальність, охайність, працелюбство;
  - ✓ самостверджуватися в обраній професії.

Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», затверджений наказом МОН №1225 від 29.08.2024, є оновленим документом, що об'єднує вимоги до вчителів початкової, середньої та старшої школи. Стандарт визначає професійні компетентності, спрямовані на реалізацію концепції НУШ, професійний розвиток та є основою для сертифікації.

Мета діяльності за професією (згідно Професійного стандарту) діяльності вчителя полягає в організації навчання та виховання здобувачів освіти під час здобуття ними повної загальної середньої освіти шляхом формування у них ключових компетентностей і світогляду на основі загальнолюдських і національних цінностей, а також розвитку інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, необхідних для успішної самореалізації та продовження навчання.

Вчитель спільно з батьками, іншими законними представниками здобувачів освіти сприяє:

- ✓ розвитку здібностей здобувачів освіти,
- ✓ формуванню в них навичок здорового способу життя,
- ✓ дбає про їхнє фізичне і психічне здоров'я.
- ✓ формує в здобувачів освіти усвідомлення необхідності додержуватися Конституції та законів України, захищати суверенітет і територіальну цілісність України,

✓ настановленням і особистим прикладом утворює повагу до суспільної моралі та суспільних цінностей, зокрема правди, справедливості, патріотизму, гуманізму, толерантності, працелюбства,

✓ формує в здобувачів освіти прагнення до взаєморозуміння, миру, злагоди між усіма народами, етнічними, національними, релігійними групами.

Процеси навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти є наскрізними. Їх цілісність забезпечується наявністю у вчителя компетентностей, необхідних для виконання всіх трудових функцій.

**ПРОГРАМНІ
КОМПЕТЕНТНОСТІ**
за освітньо-професійною
програмою
другого (магістерського) рівня
вищої освіти
за спеціальністю АЗ Початкова
освіта
галузі знань А Освіта

Інтегральна компетентність	Здатність розв’язувати дослідницькі та / або інноваційні задачі у сфері початкової освіти.
Загальні компетентності (ЗК)	<p>ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК 2. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).</p> <p>ЗК 3. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.</p> <p>ЗК 4. Здатність працювати автономно.</p> <p>ЗК 5. Здатність доцільно планувати та організувати процес навчально-пізнавальної діяльності учнів початкових класів.</p> <p>ЗК 6. Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина.</p>
Спеціальні (фахові) компетентності (СК)	<p>СК 1. Здатність реалізовувати концептуальні засади, цілі, завдання, принципи функціонування системи освіти в професійній діяльності, усвідомлювати та поцінювати взаємозалежність людей і систем у глобальному світі.</p> <p>СК 2. Здатність використовувати різні стратегії комунікації державною та іноземною мовами в професійній та науковій діяльності у сфері початкової освіти.</p> <p>СК 3. Здатність застосовувати інформаційно-комунікаційні технології та цифрові сервіси в організації освітнього та наукового процесів у сфері початкової освіти.</p> <p>СК 4. Здатність створювати та застосовувати інноваційні технології в навчанні освітніх галузей, визначених у Державному стандарті початкової освіти, в стандартних,</p>

	<p>нестандартних та невизначених ситуаціях.</p> <p>СК 5. Здатність до педагогічного партнерства в професійній та науковій діяльності, саморозвитку та навчання впродовж життя.</p> <p>СК 6. Здатність управляти освітнім процесом у сфері початкової освіти, що потребує нових стратегічних підходів, з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності.</p> <p>СК 7. Здатність інтегрувати знання й розв'язувати складні задачі, провадити дослідження та/або інноваційну діяльність з метою розвитку нових знань та процедур у сфері початкової освіти.</p> <p>СК 8. Здатність здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності, визначати індивідуальні професійні потреби та перспективи, оцінювати результати діяльності команд та колективів.</p> <p>СК 9. Здатність усвідомлювати соціальну значущість майбутньої професії; дотримуватися принципів толерантності, академічної доброчесності, формування навичок time-менеджменту та інших soft skills.</p> <p>СК 10. Здатність цілеспрямовано орієнтувати дітей молодшого шкільного віку на відчуття духовного зв'язку з країною, усвідомлення історії нашої держави, її національних звичаїв і традицій; здатність використовувати ефективні елементи народної педагогіки, традиції національного виховання в умовах реалізації Концепції Нової української школи.</p>
--	---

Формування програмно-педагогічних компетентностей – це забезпечення належної підготовки фахівця в умовах професійної діяльності, яке включає психолого-педагогічну підготовку, практико-орієнтоване навчання та цифровізацію, що спрямовує конкурентоспроможність вчителя на ринку освітніх послуг. Ключовими серед педагогічних компетентностей є інформаційна, комунікативна, методична та соціальна компетентності.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

за освітньо-професійною програмою
другого (магістерського) рівня вищої освіти
за спеціальністю А3 Початкова освіта
галузі знань А Освіта

ПРН 1	Мати спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності, уміння / навички розв'язання проблем початкової освіти, необхідні для проведення досліджень та / або провадження інноваційної діяльності з метою розвитку нових знань та процедур.
ПРН 2	Вільно обговорювати результати професійної діяльності, досліджень та інноваційних проєктів у сфері початкової освіти державною та іноземною мовами усно і письмово.
ПРН 3	Створювати інноваційне інформаційно-освітнє середовище початкової школи, адаптувати його до різних умов реалізації освітнього процесу.
ПРН 4	Організовувати та управляти освітнім процесом у сфері початкової освіти, налагоджувати співпрацю з різними соціальними інституціями, категоріями фахівців у стандартних, нестандартних та невизначених умовах.
ПРН 5	Здійснювати супервізію, інтервізію, надавати педагогічну, психологічну та методичну допомогу учасникам освітнього процесу.
ПРН 6	Об'єктивно оцінювати результати діяльності учнів та колективів у сфері початкової освіти, проводити педагогічну експертизу, здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності.
ПРН 7	Організовувати освітній процес як цілісну систему формування особистості дитини молодшого шкільного віку; використовувати в освітньому процесі теоретичні засади та сучасні технології навчання освітніх галузей, визначених Концепцією Нової української школи.
ПРН 8	Формувати в дітей молодшого шкільного віку сталі уявлення про національно-патріотичну свідомість, національно-культурну ідентичність, морально-етичні норми і правила поведінки; реалізовувати завдання, принципи та шляхи національно-патріотичного виховання.
ПРН 9	Здатність продовжувати навчання з високим ступенем автономії.

**ЗАГАЛЬНІ КРИТЕРІЇ
ОЦІНЮВАННЯ
ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНИХ
ДОСЯГНЕНЬ МАГІСТРАНТІВ-
ПРАКТИКАНТІВ**

Кількість балів	Критерії оцінювання досягнень студента
90-100	<p>Виконано повний обсяг програми виробничої практики та індивідуального плану. Успішна презентація звіту і звітної документації у кейсфоліо з використанням фото та інших матеріалів. Високий рівень організаційно-методичної роботи в закладі загальної середньої освіти, творче ставлення до підготовки і проведення занять. Грамотно, згідно встановлених вимог, складені і представлені матеріали звітної документації та інші матеріали.</p> <p>Наявність звіту та щоденника практики; відмінна оцінка в характеристиці керівника бази; знання та розуміння всього програмного матеріалу практики в повному обсязі; повна характеристика і знання ОК, що вивчалися.</p>
82-89	<p>Виконано повний обсяг програми виробничої практики, індивідуальний план магістранта-практиканта. Активне включення в організаційно-педагогічну роботу закладу загальної середньої освіти (3-4 класи). Презентація звіту і звітної документації у кейсфоліо на достатньому рівні.</p> <p>Наявність звіту та щоденника практики і гарна характеристика від керівника бази практики; знання та розуміння всього програмного матеріалу практики в повному обсязі.</p>
74-81	<p>Виконано повний обсяг програми виробничої практики, індивідуальний план магістранта-практиканта. Студент вільно володіє навчальним матеріалом, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає певні огріхи у проведенні занять; володіє новітніми інформаційними технологіями.</p> <p>Чітко представлено звітну документацію у кейсфоліо.</p>
64-73	<p>Виконано обсяг програми виробничої практики, індивідуальний план магістранта-практиканта. Студент за зразком самостійно</p>

	<p>виконує практичні завдання; має нестійкі елементарні навички виконання завдань.</p> <p>Презентація звіту і звітної документації у кейсфоліо потребують часткового доопрацювання.</p>
60-63	<p>Виконано обсяг педагогічної практики та індивідуального плану. Потребують суттєвого доопрацювання методичні матеріали проведення занять в ЗЗСО (3-4 класи). Включення магістранта-практиканта в педагогічну роботу відбувалося лише за вимогою методиста та вчителя-наставника.</p> <p>Нечітка презентація звіту і звітної документації у кейсфоліо, яка може бути доопрацьована.</p>
35-59	<p>Не виконано обсяг програми виробничої практики та індивідуального плану магістранта-практиканта. Зміст виконаної роботи розкритий поверхово, фрагментарно, недбало. Виявлено відсутність інтересу студента до включення в педагогічну роботу ЗЗСО (3-4 класи). Звітна документація у кейсфоліо не представлена.</p>
1-34	<p>Студент не володіє навчальним матеріалом, виконує лише елементи завдань.</p>

Оцінка якості проходження практики і захисту звітів з практики здійснюється за 100-бальною шкалою ECTS. Підсумкову оцінку визначає керівник практики.

Чітко означені валідні критерії оцінювання виробничої практики магістрантів спрямовані забезпечити точність та об'єктивність у визначенні рівня їхньої професійної підготовки, реалізації цілей освітньо-професійної програми, успіхи в оволодінні програмними компетентностями, досягнення програмних результатів навчання, а також допомагає досягти якості освіти.

Згідно Положення про практичну підготовку здобувачів вищої освіти у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка п. 5.8: здобувач вищої освіти, який не виконав програму практики з поважних причин або **отримав негативну оцінку, може пройти практичну підготовку повторно у позанавчальний час, крім тих випадків, коли практична підготовка проходила у останньому навчальному семестрі.** У разі, якщо специфіка практичної підготовки не дає можливості повторного проходження, то здобувач вищої освіти відраховується з Університету.

Шкала оцінювання виробничої практики за ECTS та національна

Сума балів за всі види діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для диференційованого заліку
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно (з можливістю повторного складання)
1-34	F	незадовільно (здобувач вищої освіти не з'явився на практику)

У Розділі 4 «Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти під час підсумкового контролю» Положенні Про порядок оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка зазначено:

п. 4.3.8. Результати складання іспитів, диференційованих заліків, захистів курсових робіт (проєктів) та **практик** оцінюються за чотирьохбальною національною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»), шкалою ECTS і вносяться до відомості обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та навчальної картки студента.

п. 4.3.9. Вимоги щодо оцінювання навчальних та **виробничих практик** визначаються програмою практики, яка розробляється кафедрою (кафедрами) та затверджується в установленому порядку. Навчальна та виробнича практика складає окремий заліковий кредит і оцінюється в 100 балів. Критерії оцінювання відповідають завданням практики, відображаються у програмі і доводяться до відома студентів перед початком практики.

Основні показники діяльності здобувачів вищої освіти, що враховуються при оцінці результатів практичної підготовки

Об'єкт оцінювання під час проходження практики	Максимальна кількість балів
<p>Теоретична підготовка:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ знання навчальних предметів; ✓ володіння матеріалом під час проведення занять з учнями. 	15
<p>Психолого-педагогічна майстерність:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ педагогічний такт; ✓ комунікабельність; ✓ безконфліктність; ✓ мобільність. 	15
<p>Особистісні характеристики:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ дисциплінованість; ✓ ініціативність; ✓ професійна спрямованість; ✓ тактовність. 	10
<p>Оцінювання процесу проходження практики:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ проведення занять, виховних заходів, робота з батьками; ✓ формування документації на базах практики. 	10
<p>Оцінювання звітної документації:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ плани-конспекти занять; ✓ матеріали звіту. 	20
<p>Якість виконання завдань практики:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ повнота та правильність оформлення звітної документації; ✓ характеристика діяльності магістранта методистами практики. 	
<p>Оцінювання допоміжної документації:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ оформлення щоденника; ✓ оформлення допоміжної документації (конспекти занять, наочний матеріал, фото відео). 	5
Участь у звітній конференції. Захист практики	25
Загальна сума	100

Soft skills, що формуються впродовж усього періоду отримання освіти та виробничої практики, і які характеризують педагога нової формації:

✓ гнучкі навички спілкування, командної гри, здатність навчатися та вміння розв'язувати проблеми (навички взаємодії з людьми);

✓ здатність до саморозвитку та самовдосконалення, готовність до пошуку, вміння мислити широко та діяти нестандартно (навички самоаналізу);

✓ вміння критично мислити, оперувати точними визначеннями, розмірковувати, оцінювати й передбачати ситуацію, керуючись здоровим глуздом (навички вимогливості до себе та об'єктивного аналізу обставин);

✓ вміння виявляти креативність та творчо реалізовувати задуми на практиці (здатність мислити нестандартно)

Soft skills здобувачів вищої освіти:

✓ контекстуальний, соціальний та емоційний інтелект;

✓ когнітивна гнучкість;

✓ лідерські якості;

✓ підприємницьке мислення;

✓ навички ведення переговорів і переконання;

✓ навички латерального мислення;

✓ трудова етика та чесність.

Контекстуальний інтелект (КІ) для майбутнього вчителя початкових класів – це здатність педагога розуміти та ефективно використовувати знання, навички і стратегії, що враховують конкретну освітню ситуацію та потреби учнів початкових класів Нової української школи.

Соціальний інтелект (СІ) – це здатність магістранта-практиканта правильно розуміти поведінку людей, слухати їх та розвивати навички спілкування. СІ необхідний для ефективної міжособистісної взаємодії здобувачів вищої освіти з педагогами-наставниками для успішної соціальної адаптації під час виробничої практики.

Емоційний інтелект (ЕІ) здобувачів вищої педагогічної освіти передбачає наявність в особистості здатності ідентифікувати, розуміти, керувати та контролювати власні емоції та емоції людей навколо. ЕІ є життєво важливою навичкою для міжособистісного спілкування, що постійно реалізує вчитель початкових класів у своїй професійній діяльності.

ОПИС ОСНОВНИХ ТРУДОВИХ ФУНКЦІЙ І ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Сфера діяльності: Навчання здобувачів початкової освіти

- Планування та здійснення освітнього процесу (календарно-тематичне, поурочне).
- Використання сучасних методик, технологій та дидактичних матеріалів.
- Формування ключових компетентностей та наскрізних вмінь здобувачів початкової освіти.
- Оцінювання навчальних досягнень учнів (поточне, підсумкове)

Мовно-комунікативна компетентність

Здатність забезпечувати здобувачам освіти навчання державною мовою. Знати норми і стилі української літературної мови, використання усного й писемного мовлення. Інтонаційні й позамовні засоби виразності мовлення

Предметно-методична компетентність

Уміти визначати зміст навчальних предметів (інтегрованих курсів) і послідовність його опрацювання. Адаптувати зміст навчальних предметів (інтегрованих курсів) до потреб здобувачів освіти. Моделювати зміст предметів (інтегрованих курсів).

Створювати умови для розвитку в здобувачів освіти ключових компетентностей, наскрізних умінь та застосування їх.

Інформаційно-цифрова компетентність

Уміти використовувати цифрові пристрої, їхнє базове програмне забезпечення; працювати з операційними системами, онлайн-сервісами, файлами, мережею Інтернет.

Критично оцінювати достовірність, надійність інформаційних джерел, вплив інформації на свідомість і розвиток здобувачів освіти, на прийняття рішень. Використовувати відкриті електронні (цифрові) освітні ресурси педагогічного спрямування для професійного розвитку та обміну педагогічним досвідом, створювати й наповнювати власне е-портфоліо.

Уникати небезпек в інформаційному просторі; забезпечувати захист і збереження персональних даних.

Сфера діяльності: Партнерська взаємодія з учасниками освітнього процесу

- Співпраця з батьками (педагогіка партнерства).
- Взаємодія з колегами, адміністрацією та іншими фахівцями (психологами, соціальними педагогами).
- Надання методичної допомоги колегам (для досвідчених вчителів).

Психологічна компетентність

Уміти планувати і здійснювати освітній процес з урахуванням індивідуальних особливостей здобувачів освіти. Укладати індивідуальну програму розвитку та/або індивідуальний навчальний план здобувача освіти (за потреби) у складі команди супроводу або самостійно.

Застосовувати методи роботи, навчальні матеріали й завдання для розвитку пізнавальної діяльності здобувачів освіти. Створювати умови формування мотивації здобувачів освіти до навчання.

Емоційно-етична компетентність

Уміти використовувати способи самозбереження психічного здоров'я, запобігання професійному вигоранню, керування власними емоціями.

Конструктивно реагувати на стрес, конфліктні ситуації, сприяти порозумінню.

Застосовувати в освітньому процесі практики концентрації уваги, усвідомленого емоційного реагування.

Організовувати діалог і полілог з учасниками освітнього процесу, поважаючи права людини й суспільні цінності.

Застосовувати в обговоренні освітніх, соціальних і життєвих проблем методики усвідомленого й емпатичного слухання, ненасильницької та безконфліктної комунікації; запобігати конфліктам в освітньому процесі

Компетентність педагогічного партнерства

Уміти застосовувати механізми реалізації суб'єкт-суб'єктних відносин між вчителем і здобувачем освіти. Застосовувати навички координації та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти, підтримувати їхнє прагнення до саморозвитку, розкривати їхні здібності і пізнавальні можливості.

Залучати батьків до участі в освітньому процесі, а також до прийняття рішень, які стосуються навчання, виховання розвитку здобувачів освіти. Співпрацювати з батьками як членами команди психолого-педагогічного супроводу здобувача освіти з особливими освітніми потребами.

Сфера діяльності: Організація безпечного та здорового освітнього середовища

- Створення інклюзивного освітнього простору.
- Забезпечення безпеки (фізичної, психологічної, інтернет-безпеки) під час навчання.
- Формування культури здорового способу життя.

Інклюзивна компетентність

Уміти використовувати інструменти забезпечення інклюзивного навчання в освітньому процесі. Застосовувати принципи і стратегії універсального дизайну в сфері освіти й розумного пристосування.

Забезпечувати педагогічну підтримку осіб з особливими освітніми потребами. Здійснювати необхідні адаптації / модифікації в освітньому процесі відповідно до особливих освітніх потреб здобувачів освіти.

Використовувати в роботі зі здобувачами освіти матеріали, пристрої та обладнання (за потреби) для задоволення їхніх індивідуальних потреб у навчанні й розвитку.

Здоров'язбережувальна компетентність

Уміти організовувати освітнє середовище з урахуванням правил безпеки життєдіяльності, санітарних правил і норм, протиепідемічних правил. Вживати заходів щодо запобігання та протидії булінгу, різним проявам насильства серед здобувачів освіти та інших учасників освітнього процесу.

Проводити профілактичні заходи, спрямовані на збереження та зміцнення здоров'я здобувачів освіти. Забезпечувати дотримання здобувачами освіти вимог безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни.

Створювати умови для збереження психоемоційного здоров'я здобувачів освіти.

Планувати освітній процес з урахуванням принципів здорового й безпечного способу життя. Використовувати методики й технології організації активного й безпечного дозвілля здобувачів освіти.

Сфера діяльності: Управління освітнім процесом

- Ведення документації (класний журнал, особові справи, плани).
- Забезпечення дотримання норм академічної доброчесності.
- Моніторинг прогресу кожного здобувача початкової освіти.

Прогностична компетентність

Уміти формулювати цілі освітнього процесу на основі прогностичних методів планування. Здійснювати різні види планування освітнього процесу на різних його етапах.

Планувати навчальні заняття на основі модельних навчальних програм, навчальних програм. Розробляти навчальні програми на основі модельних навчальних програм (за потреби).

Організаційна компетентність

Уміти організовувати освітній процес відповідно до вимог законодавства. Застосовувати різні види й форми організації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти.

Раціонально використовувати навчальний час.

Розміщувати й використовувати дидактичні матеріали та обладнання в навчальному приміщенні.

Оцінювально-аналітична компетентність

Уміти застосовувати до різних видів оцінювання відповідну методику та шкалу. Застосовувати різні форми оцінювання результатів навчання здобувачів освіти.

Дотримуватися визначених законодавством критеріїв оцінювання результатів навчання здобувачів освіти.

Розвивати в здобувачів освіти вміння здійснювати самомотивацію до навчання, аналіз, рефлексію навчальної діяльності та її результативності.

Сфера діяльності: Безперервний професійний розвиток

- Аналіз власної педагогічної діяльності.
- Підвищення кваліфікації, участь у семінарах, тренінгах.
- Узагальнення власного педагогічного досвіду.

Здатність до навчання впродовж життя

Уміти визначати потреби особистого професійного розвитку.

Планувати власний професійний розвиток.

Обирати суб'єкта (суб'єктів) освітньої діяльності й ресурси для професійного розвитку.

Брати участь у діяльності професійних спільнот (за потреби).

Здійснювати рефлексію щодо власної педагогічної діяльності.

Застосовувати в педагогічній діяльності наукові методи пізнання

Аналізувати інформацію щодо освітніх інновацій, умов їхнього впровадження.

Інтегрувати інновації у власну педагогічну практику.

Збирати, систематизувати й використовувати інформацію.

ПЛАН ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ (3-4 КЛАСИ)

(розподіл здійснено з урахуванням дистанційної форми отримання освіти: он-лайн конференції, он-лайн уроки, виховні заходи в он-лайн форматі, он-лайн консультації, он-лайн звіти)

ЕТАПИ ВИРОБНИЧОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ ЕТАП:

До виробничої практики допускаються магістранти, які:

- ✓ мають позитивні оцінки з усіх освітніх компонентів;
- ✓ ознайомилися з програмою практики;
- ✓ пройшли медичний огляд;
- ✓ пройшли інструктаж з охорони життя і здоров'я дітей (розписалися у спеціальному журналі).

Згідно Положення про практичну підготовку здобувачів вищої освіти у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка у п. 3.4 зазначено, що здобувачі вищої освіти мають право самостійно за узгодженням з кафедрою, адміністрацією навчально-наукового інституту педагогіки і психології пропонувати для себе місце проходження практики. У цьому випадку здобувач освіти повинен подати на розгляд кафедри лист-згоду з базового закладу, в якому адміністрація бази практики гарантуватиме створення необхідних умов для виконання програми практичної підготовки (Додаток 3 Положення).

Університет, у свою чергу, зобов'язується надати направлення на практику (Додаток 5 Положення).

Підготовчий період:

Участь в установчій конференції з організації, проведенні та звітності з означеного виду виробничої практики.

Участь в педагогічній нараді бази практики.

Розподіл по класам.

Знайомство зі школою:

- ✓ її історією, традиціями, освітніми та виховними функціями,
- ✓ адміністрацією, психологом, класним керівником, вчителями, вихователями,
- ✓ з класним колективом,
- ✓ з типовими освітніми програмами 3-4 класів Нової української школи,
- ✓ з розпорядком роботи школи,
- ✓ загальним планом виховної роботи школярів, планом виховної роботи класного керівника.

- ✓ складання індивідуального плану роботи,
- ✓ спостереження за класним колективом, роботою вчителів.
- ✓ повторення теоретичного матеріалу з підручників, посібників за ОР бакалавр, ОКР спеціаліст з початкової освіти та за III семестр отримання освіти за ОС магістр.

Ознайомлювальний період:

- ✓ Відвідування консультацій методистів з фаху, складання графіку групової, індивідуальної роботи.
- ✓ Спостереження за класним колективом.
- ✓ Підготовка матеріалу до проведення психолого-педагогічних досліджень для вивчення особливостей класу.
- ✓ Складання графіка проведення виховних заходів. Проведення індивідуальної роботи з учнями.
- ✓ Підготовка до проведення уроків. Складання графіка проведення уроків.
- ✓ Вивчення програми з предметів, ознайомлення з шкільними підручниками.
- ✓ Підготовка до оформлення щоденника: планування освітньо-виховної роботи на кожний наступний тиждень.
- ✓ Ознайомлення з системою освітньої роботи закладу освіти: його структурою, графіком роботи; кабінетами, класними кімнатами, їдальнею, бібліотекою, музеями, укриттями тощо; системою освітньої, позакласної та позашкільної роботи закладу.
- ✓ Ознайомлення з освітнім середовищем класу НУШ.

ОСНОВНИЙ ЕТАП:

Організація і здійснення професійно-педагогічної діяльності на посаді вчителя початкових класів Нової української школи.

- ✓ Самостійне проведення ранкових зустрічей.
- ✓ Проведення факультативних занять.
- ✓ Підготовка та проведення відкритих занять.

- ✓ Робота зі шкільною документацією: учнівськими зошитами, щоденниками, класним журналом (перевірка, записи).
- ✓ Робота з методичною літературою, підручниками, підбір матеріалу до проведення відкритих уроків.
- ✓ Виготовлення дидактичного матеріалу, наочних засобів.
- ✓ Проведення відкритих уроків з різних дисциплін.
- ✓ Робота над удосконаленням техніки викладання, закріплення нового матеріалу, перевірки домашнього завдання.
- ✓ Проведення виховних заходів.
- ✓ Проведення індивідуальної роботи зі здобувачами початкової освіти, що мають слабкі навчальні досягнення.
- ✓ Оформлення методичних розробок проведених відкритих уроків.
- ✓ Самоаналіз проведених уроків (оформлення). Робота над усуненням власних дидактичних помилок.
- ✓ Оцінка освітнього середовища класу.
- ✓ Організація ігрової діяльності учнів на перервах, після уроків.
- ✓ Відвідування відкритих уроків вчителів вищої категорії, консультації досвідчених педагогів.
- ✓ Аналізування проведених уроків однокласниками.
- ✓ Подальше вивчення предмету, об'єкту кваліфікаційного дослідження. Збір результатів проведених анкет, тестів, бесід, спостережень, продуктів творчої, навчальної діяльності здобувачів початкової освіти.
- ✓ Щоденні записи в щоденнику.
- ✓ Проведення відкритого виховного заходу. Оформлення методичної розробки, написання аналізу проведеного заходу.
- ✓ Проведення індивідуальних бесід зі здобувачами початкової освіти.

ПІДСУМКОВИЙ ЕТАП:

- ✓ Написання звіту про проходження практики. Підбиття підсумків.
- ✓ Оформлення необхідної документації.
- ✓ Проведення самоаналізу власної педагогічної діяльності, процесу саморозвитку.
- ✓ Оцінка роботи практиканта вчителем та адміністрацією школи, затвердження характеристики практиканта.
- ✓ Підготовка звіту про результати практики.
- ✓ Участь у звітній конференції.

Обов'язки практиканта на час виробничої практики.

1. Виконувати правила внутрішнього розпорядку школи, вимоги адміністрації школи, класного керівника і керівника практики.

2. Брати участь у всіх педагогічних семінарах, нарадах.
3. Своєчасно виконувати усі види роботи, що передбачені Програмою виробничої педагогічної практики у закладах загальної середньої освіти (3-4 класи).
4. Займатися самовихованням та самоосвітою, вдосконалювати вміння педагогічної майстерності, розвивати культуру педагогічного спілкування, мовлення.
5. Охайно, своєчасно вести записи у педагогічному щоденнику, який здається на перевірку керівникові практики.
6. Відвідувати всі години методичного аналізу відкритих уроків та виховних заходів.
7. Під час підготовки проведення уроків, занять, заходів, магістрант має обов'язково консультиватися з вчителем, отримати допуск до проведення відкритих уроків чи виховних заходів.
8. По закінченню відкритого заходу, відкритого уроку магістрант-практикант бере участь в аналізі, надає самоаналіз проведеної роботи. Висновки фіксуються у щоденнику (Додаток 6 Положення про практичну підготовку здобувачів вищої освіти у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка).
9. Брати участь в настановчій і підсумковій конференціях, виступаючи з доповіддю чи повідомленням.
10. Звітну документацію подати протягом першого тижня по завершенні виробничої практики.

РЕКОМЕНДАЦІЙ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЙ ВИРОБНИЧОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

На період карантину, воєнного стану відповідно до чинних документів про організацію освітнього процесу в ЗЗСО педагогічна практика проходить у змішаному форматі. Якщо учні початкових класів навчаються дистанційно, то здобувачі вищої освіти проходять практику також дистанційно – спостерігають і проводять уроки на тій платформі, на якій працює ЗЗСО. Якщо учні працюють очно, то і практика відбувається в офлайн-режимі в школі. Під час проходження виробничої практики здобувачі вищої освіти опрацьовують сайти закладів загальної середньої освіти Сумської, Полтавської, Чернігівської та інших областей, ресурси Всеукраїнської школи онлайн (3 клас, 4 клас) та відеоуроки на YouTube-каналах вчителів початкових класів ЗЗСО України.

Зміст діяльності здобувачів вищої освіти на етапі означеної практики має бути максимально наближеним до реальної професійної діяльності вчителя Нової української школи. Зворотній зв'язок магістрантів з науково-педагогічними працівниками кафедри забезпечується за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, а саме: різні форми консультацій (групові, індивідуальні), електронна пошта (кафедральна, методистів, керівників кваліфікаційних робіт), он-лайн конференції (Zoom, Google Meet), офіційний сайт кафедри, різні месенджери (Viber, Telegram, WhatsApp), загально-університетська платформа дистанційного навчання Moodle та інші.

Згідно Положення про практичну підготовку здобувачів вищої освіти у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка (п. 4.11), **практиканти зобов'язані:**

- ✓ брати участь у настановчій та підсумковій конференціях із питань організації практичної підготовки;
- ✓ одержати до початку практики у керівників: методистів з фаху, консультації щодо виконання завдань практичної підготовки, оформлення всіх необхідних документів;

- ✓ пройти своєчасно медогляд і отримати допуск на проходження практичної підготовки;
- ✓ своєчасно прибути на базу практичної підготовки;
- ✓ виконати всі види робіт, передбачені програмою практичної підготовки;
- ✓ щоденно бути присутнім на базі практичної підготовки;
- ✓ суворо дотримуватись правил внутрішнього розпорядку, охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії і розпоряджень адміністрації установи, де проходить практична підготовка;
- ✓ вчасно оформляти документацію та подавати її на вимогу керівника / методистів практики;
- ✓ подати звітну документацію в останні дні проходження практичної підготовки і *протягом першого тижня* по завершенні виробничої практики захистити результати практики; здобувачі вищої освіти заочної форми навчання подають звітну документацію у 3-денний термін на початку наступної сесії;
- ✓ нести відповідальність за виконану роботу.

**ЗРАЗКИ ЗВІТНОЇ
ДОКУМЕНТАЦІЇ ДО
ВИРОБНИЧОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ
ПРАКТИКИ У ЗАКЛАДАХ
ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ
(3-4 КЛАСИ)**

Зразок оформлення звітів з освітніх галузей:

- ✓ мовно-літературної освітньої галузі,
- ✓ математичної освітньої галузі,
- ✓ природничої освітньої галузі (при викладанні інтегрованого курсу «Я досліджую світ» (3-4 класи),
- ✓ естетичного циклу.

ЗВІТ

магістранта / тки _____ групи

_____ *вказати свої ініціали та прізвище*

про проведення уроків

в _____ класі _____

вказати клас   назва закладу, де проходите практику

За період виробничої практики проведено _____ уроків з освітньої галузі _____ (заповнити табл.).

№	Тема уроку	Тип уроку	Мета уроку	Методи, прийоми, засоби
1				
2				
3				

Висновок. Вказати, чи виникали проблеми під час практики, які ускладнення були при підготовці до уроків, при проведенні уроків? Загальні враження. (Обсяг: кілька речень).

Вимоги до проведення уроків у початковій школі (3-4 класи)

1. Здобувач вищої освіти (вчитель-практикант) проводить уроки за розкладом (конспекти уроків подається методистам на перевірку по закінченню практики).

2. Всі заняття, які проводяться вчителем-практикантом розробляються та впроваджуються з урахуванням сучасних інноваційних педагогічних технологій. Застосування педагогічної технології має бути відображено в меті уроку, етапах уроку, наочності.

3. Проведення уроків з курсу «Я досліджую світ» обов'язково здійснюється з використанням наочного матеріалу (у конспекті уроку зазначається: етап уроку – вид наочності, дидактична мета, застосування наочності); обов'язково прописується «Діяльність вчителя» та «Діяльність учнів» під час уроку; визначається мета застосованих методів і прийомів навчання. Вчитель-практикант проводить 1 виховну годину з будь-якої теми природничого змісту з використанням педагогічних технологій (конспект виховної години здається по закінченню практики).

4. Вчитель-практикант відвідує уроки (допускається як офлайн, так і онлайн формат) інших практикантів та бере участь в їх обговоренні, отримує оцінки за самоаналіз та аналіз уроків.

5. Вчитель-практикант виконує індивідуальне завдання за темою: «Національно-патріотичне виховання в сучасній початковій школі». З цією метою добирає та, по можливості, реалізовує під час занять у початковій школі:

- ігри за патріотичною тематикою;
- навчальні задачі / ситуації вільного вибору;
- бесіди на патріотичну тематику;
- проблемні ситуації тощо.

Індивідуальне завдання оформлюється на аркушах формату А-4 та здається на перевірку по закінченню практики.

Примітка. Звіти подавати в електронному вигляді на загальноуніверситетську дистанційну платформу Moodle. Файл називати латинськими літерами за таким зразком: Prizvishe_Ukrainska_mova.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Аналіз уроку: планування, методика, технологія проведення, аналіз. Х.: Вид. група «Основа», 2006. 144 с.
2. Аненкова І.П., Байдан М.А., Горчакова О.А., Руссол В.М. Педагогіка: модульний курс . Навчальний посібник. Львів., 2011 567 с.
3. Березюк О.С., Власенко О.М. Дидактика: теорія і практика. Навчально-методичний посібник для студентів гуманітарних факультетів. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 212 с.
4. Волкова Н.П. Педагогіка. К.: Академія, 2012. 612 с.
5. Закон України «Про вищу освіту»: Чинне законодавство зі змінами і доповненнями станом на 20 січня 2015 року (Офіційний текст). К.: Видавець Паливода А.В., 2015. 100 с.
6. Казакова Н.В. Педагогічна практика. Пробні уроки та заняття в школі: методичний посібник. Хмельницький: Вид-во ХГПІ, 2003. 69 с.
7. Казакова Н.В. Переддипломна педагогічна практика в школі: методичний посіб. Хмельницький: Вид-во Хмельницького гуманітарно-педагогічного інституту, 2004. 164 с.
8. Кірик М., Данилова Л. Нова українська школа: організація діяльності учнів початкових класів закладів загальної середньої освіти: навч.-метод. посіб. Львів: Світ, 2019. 136 с.
9. Кіт Г. Г. Педагогічна практика в системі ступеневої підготовки вчителя початкових класів: навч.-метод. посібник для студентів педагогічних закладів освіти (спеціальність: початкове навчання). Вінниця, 2007. 222 с.
10. Малафійк І.В. Дидактика новітньої школи. Навч. посіб. для студентів ВНЗ. Київ : Слово, 2015. 630 с.
11. Стефаніна Н.В. Педагогічна скринька майбутнього вчителя: навчальний посібник для студентів, аспірантів, викладачів, методистів, керівників практики середніх та вищих педагогічних навчальних закладів, вчителів шкіл різного типу. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2006. 328 с.
12. Типові освітні програми Нової української школи для закладів загальної середньої освіти: 1-2 та 3-4 класи. К.: Видавництво «Світоч», 2019. 336 с.

Додаткова:

1. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Посібник для студентів вищих навчальних закладів. Дрогобич: Коло, 2006. 326 с.
2. Воробйова С. Дидактична гра в процесі навчання. *Рідна школа*. 2002. №10. С. 46-48.
3. Зязюн І.А. Педагогіка добра: ідеали і реалії. Наук.-метод. посібник. К.: МАУП, 2000. 309 с.
4. Ковальчук Л.О. Основи педагогічної майстерності: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Л.: ЛНУ ім. І. Франка, 2007. 604 с.
5. Любар О.О., Стельмахович М.Г., Федоренко Д.Т. Історія української школи і педагогіки. К.: Знання, 2003. 450 с.
6. Руденко О. Використання гри як засобу підвищення ефективності навчання. *Школа* : інформаційно-методичний журнал. 2011. № 11. С. 67-70.
7. Фенцик О. М. Педагогічна комунікація: навчальний посібник для студентів спеціальностей 011 «Освітні, педагогічні науки», 012 «Дошкільна освіта», 013 «Початкова освіта» освітнього ступеня магістр. Мукачево: вид-во МДУ, 2018. 215 с.
8. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: навч. посібник. 2-ге вид. доп. вид. Академвидав, 2014. 456 с.
9. Чепіль М.М. Порівняльна педагогіка: навч. посіб. К.: Академвидав, 2014. 216с.
10. Червінська І., Довбенко С. Теоретико-методичні засади виховної роботи в початковій школі: навч.-метод. посіб. для студ. Івано-Франківськ : Вид-во Прикарпат. нац. ун-ту ім. В. Стефаника, 2012. 515 с.

ІНТЕРНЕТ РЕСУРСИ

1. Закон України про повну загальну середню освіту
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
2. Закон України «Про вищу освіту»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
3. Закон України «Про освіту» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
4. Навчальні програми для 1-4 класів
<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>
5. Нова українська школа
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

6. Положення про практичну підготовку здобувачів вищої освіти у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка
https://sspu.edu.ua/images/2023/docs/polozhennia/polozhennya_pro_praktichnu_pidgotovku_zdobuvachiv_51c17.pdf

7. Положення «Про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93#Text>

8. Положення про організацію освітнього процесу у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка (Нова редакція)
https://sspu.edu.ua/images/2024/docs/polozhennia/polozhennya_pro_organizaciyu_osvitnogo_procesu_45175.pdf

9. Положення про систему забезпечення академічної доброчесності у освітньо-науковій діяльності Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка
https://sspu.edu.ua/images/2020/doc/polozhennya_pro_sistemu_zabezpechennya_a_d_2866f.pdf

10. Положення про академічну мобільність учасників освітнього процесу (нова редакція) Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка
https://sspu.edu.ua/images/2025/docs/polozhennia/polozhennya_pro_akademichnu_mobilnist_6c327.pdf

11. Положення про дуальну форму здобуття вищої освіти у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка Нова редакція
https://sspu.edu.ua/images/2024/docs/polozhennia/polozhennya_pro_dualnu_formu_zdobuttya_vischoyi_os_de86f.pdf

12. Положення про перезарахування результатів навчання у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка
https://sspu.edu.ua/images/2021/docs/polozhennya/polozhennya_pro_perezarahuvannya_rezultativ_navchannya_adbc9.pdf

ДОДАТКИ

Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. 3-4 клас

Затверджена Наказом Міністерства освіти і науки України від
12.08.2022 № 743-22

Пояснювальна записка

Початкова освіта – це перший рівень повної загальної середньої освіти, який відповідає першому рівню Національної рамки кваліфікацій.

Метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей; розвиток самостійності, творчості, допитливості, що забезпечують її готовність до життя в демократичному й інформаційному суспільстві, продовження навчання в основній школі.

Початкова освіта передбачає поділ на два цикли – 1-2 класи і 3-4 класи, що враховують вікові особливості розвитку та потреб дітей і дають можливість забезпечити подолання розбіжностей у їхніх досягненнях, зумовлених готовністю до здобуття освіти.

Типову освітню програму для 3-4 класів закладів загальної середньої освіти розроблено відповідно до Закону України «Про освіту», Державного стандарту початкової освіти. У програмі визначено змістові лінії; очікувані результати навчання та відповідний зміст кожного навчального предмета чи інтегрованого курсу. Типовий навчальний план визначає тижневий обсяг навчального навантаження здобувачів освіти.

Програму побудовано із врахуванням таких принципів:

- дитиноцентрованості і природовідповідності;
- узгодження цілей, змісту і очікуваних результатів навчання;
- науковості, доступності і практичної спрямованості змісту;
- наступності і перспективності навчання;
- взаємозв'язаного формування ключових і предметних компетентностей;
- логічної послідовності і достатності засвоєння учнями предметних компетентностей;

- можливостей реалізації змісту освіти через предмети або інтегровані курси;
- творчого використання вчителем програми залежно від умов навчання;
- адаптації до індивідуальних особливостей, інтелектуальних і фізичних можливостей, потреб та інтересів дітей.

Зміст програми має потенціал для формування у здобувачів таких **ключових компетентностей**:

1) вільне володіння державною мовою, що передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття краси слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях;

2) здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, що передбачає активне використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади, можливість розуміти прості висловлювання іноземною мовою, спілкуватися нею у відповідних ситуаціях, оволодіння навичками міжкультурного спілкування;

3) математична компетентність, що передбачає виявлення простих математичних залежностей в навколишньому світі, моделювання процесів та ситуацій із застосуванням математичних відношень та вимірювань, усвідомлення ролі математичних знань та вмінь в особистому і суспільному житті людини;

4) компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, що передбачають формування допитливості, прагнення шукати і пропонувати нові ідеї, самостійно чи в групі спостерігати та досліджувати, формулювати припущення і робити висновки на основі проведених дослідів, пізнавати себе і навколишній світ шляхом спостереження та дослідження;

5) інноваційність, що передбачає відкритість до нових ідей, ініціювання змін у близькому середовищі (клас, школа, громада тощо), формування знань, умінь, ставлень, що є основою компетентнісного підходу, забезпечують подальшу здатність успішно навчатися, провадити професійну діяльність, відчувати себе частиною спільноти і брати участь у справах громади;

6) екологічна компетентність, що передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної

поведінки, ощадного використання природних ресурсів, розуміючи важливість збереження природи для сталого розвитку суспільства;

7) інформаційно-комунікаційна компетентність, що передбачає опанування основою цифрової грамотності для розвитку і спілкування, здатність безпечного та етичного використання засобів інформаційно-комунікаційної компетентності у навчанні та інших життєвих ситуаціях;

8) навчання впродовж життя, що передбачає опанування уміннями і навичками, необхідними для подальшого навчання, організацію власного навчального середовища, отримання нової інформації з метою застосування її для оцінювання навчальних потреб, визначення власних навчальних цілей та способів їх досягнення, навчання працювати самостійно і в групі;

9) громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомленням рівних прав і можливостей, що передбачають співпрацю з іншими особами для досягнення спільної мети, активність в житті класу і школи, повагу до прав інших осіб, уміння діяти в конфліктних ситуаціях, пов'язаних з різними проявами дискримінації, цінувати культурне розмаїття різних народів та ідентифікацію себе як громадянина України, дбайливе ставлення до власного здоров'я і збереження здоров'я інших людей, дотримання здорового способу життя;

10) культурна компетентність, що передбачає залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне та інші види мистецтв) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості;

11) підприємливість та фінансова грамотність, що передбачають ініціативність, готовність брати відповідальність за власні рішення, вміння організувати свою діяльність для досягнення цілей, усвідомлення етичних цінностей ефективної співпраці, готовність до втілення в життя ініційованих ідей, прийняття власних рішень.

Спільними для всіх ключових компетентностей є такі вміння: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими людьми.

Враховуючи інтегрований характер компетентності, у процесі реалізації Типової освітньої програми або Освітніх програм рекомендується використовувати **внутрішньо-предметні і міжпредметні зв'язки**, які

сприяють цілісності результатів початкової освіти та переносу умінь у нові ситуації.

Вимоги до дітей, які розпочинають навчання у початковій школі, мають враховувати досягнення попереднього етапу їхнього розвитку.

Період життя дитини від п'яти до шести (семи) років (старший дошкільний вік) визначається цілісною зміною її особистості, готовністю до нової соціальної ситуації розвитку. Пріоритетом цього процесу є формування і розвиток базових особистісних якостей дітей: спостережливості, допитливості, довірливості поведінки, міжособистісної позитивної комунікації, відповідальності, діяльнісного і різнобічного освоєння навколишньої дійсності та ін. Потенційно це виявляється у певному рівні готовності дитини до систематичного навчання – фізичної, соціальної, емоційно-ціннісної, пізнавальної, мовленнєвої, творчої.

Зберігаючи наступність із дошкільним періодом дитинства, початкова школа забезпечує подальше становлення особистості дитини, її фізичний, інтелектуальний, соціальний розвиток; формує здатність до творчого самовираження, критичного мислення, виховує ціннісне ставлення до держави, рідного краю, української культури, пошанування своєї гідності та інших людей, збереження здоров'я.

Згідно із Законом України «Про освіту», на основі Державного стандарту й Типової освітньої програми заклади освіти, наукові установи та інші суб'єкти освітньої діяльності можуть розробляти освітні програми – єдиний комплекс освітніх компонентів (предметів, індивідуальних проектів, контрольних заходів тощо), спланованих і організованих для досягнення визначених результатів навчання. Освітні програми можуть відрізнятися від Типової освітньої програми послідовністю викладання навчального матеріалу, обсягом його вивчення, наявністю додаткових компонентів змісту або використанням оригінальних форм, методів і засобів навчання.

Розподіл навчальних годин за темами, розділами, вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення очікуваних результатів, зазначених у програмі.

Освітні програми можуть мати корекційно-розвивальний складник для осіб з особливими освітніми потребами. Для них тривалість здобуття початкової освіти може бути подовжена.

Програми інваріантного складника Базового навчального плану є обов'язковими для використання в загальноосвітніх навчальних закладах усіх типів і форм власності.

Контроль і оцінювання навчальних досягнень здобувачів здійснюються на суб'єкт-суб'єктних засадах, що передбачає систематичне відстеження їхнього індивідуального розвитку у процесі навчання. За цих умов контроль-оцінювальна діяльність набуває для здобувачів формуального характеру. Контроль спрямований на пошук ефективних шляхів поступу кожного здобувача у навчанні, а визначення особистих результатів здобувачів не передбачає порівняння із досягненнями інших і не підлягає статистичному обліку з боку адміністративних органів.

Упродовж навчання в початковій школі здобувачі освіти опановують способи самоконтролю, саморефлексії і самооцінювання, що сприяє вихованню відповідальності, розвитку інтересу, своєчасному виявленню прогалин у знаннях, уміннях, навичках та їх корекції.

Навчальні досягнення здобувачів у 3-4 класах підлягають формуальному та підсумковому (тематичному і завершальному) оцінюванню.

Формувальне оцінювання має на меті: підтримати навчальний розвиток дітей; вибудувати індивідуальну траєкторію їхнього розвитку; діагностувати досягнення на кожному з етапів процесу навчання; вчасно виявляти проблеми й запобігати їх нашаруванню; аналізувати хід реалізації навчальної програми й ухвалювати рішення щодо корегування програми і методів навчання відповідно до індивідуальних потреб дитини; мотивувати прагнення здобути максимально можливі результати; виховувати ціннісні якості особистості, бажання навчатися, не боятися помилок, переконання у власних можливостях і здібностях.

Підсумкове оцінювання передбачає зіставлення навчальних досягнень здобувачів з очікуваними результатами навчання, визначеними освітньою програмою. Здобувачі початкової освіти проходять державну підсумкову атестацію, яка здійснюється лише з метою моніторингу якості освітньої діяльності закладів освіти та (або) якості освіти. З метою неперервного відстеження результатів початкової освіти, їх прогнозування та коригування можуть проводитися моніторингові дослідження навчальних досягнень на національному, обласному, районному, шкільному рівнях, а також на рівні окремих класів. Аналіз результатів моніторингу дає можливість відстежувати стан реалізації мети і завдань початкової освіти та вчасно приймати необхідні педагогічні рішення.

Методичне видання

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ, ІНСТРУКТИВНІ МАТЕРІАЛИ
ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОХОДЖЕННЯ
ВИРОБНИЧОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ
У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ (3-4 КЛАСИ)
для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності А3 Початкова освіта**

галузі знань А Освіта

Укладач: Павлущенко Наталія Миколаївна

Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2026
Відповідальний за випуск: Павлущенко Н.М.
Комп'ютерний набір і верстка: Павлущенко Н.М.

СумДПУ імені А.С.Макаренка
40002, Суми вул. Роменська, 87